

Edebi Eleştiri Dergisi

(Journal of Literary Criticism)

ISSN: 2602-4616

Cilt IV, Sayı I, Mart 2020

YÜKLENME TARİHİ: 26.02.2020 KABUL TARİHİ: 11.03.2020 YAYIN TARİHİ: 23.03.2020

Künye: (Araştırma Makalesi) Turna, Murat (2020). "Hayvan Çiftliği Romanında Alegori", *Edebi Eleştiri Dergisi*, c. 4/1, s. 38-57 DOI: 10.31465/ceder.694833

Murat TURNA

Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan
Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim
Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü,
mturna@erbakan.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1413-6246

HAYVAN ÇİFTLİĞİ ROMANINDA ALEGORİ ALLEGORY IN ANIMAL FARM NOVEL

ÖZ

George Orwell, çağdaş İngiliz yazarları arasında, imzası en çok tanınan sanatçıların başında gelir. Pek çok dile tercüme edilen "Hayvan Çiftliği" adlı romanı ise onun şöhretini pekiştirmiş bir eserdir. Eser pek çok dile tercüme edildiği gibi o dillerde defalarca yaptığı baskı sayısı ile de dikkat çeker. Edebi cephesiyle kültürel, içerdiği mesajlar nedeniyle siyasal bir trafiğin parçası olmuş "Hayvan Çiftliği", oldukça geniş bir okuyucu kitlesiyle buluşmuştur. Orwell'ın başta alegori olmak üzere grotesk, hiciv hatta kara mizahla yoğurduğu romanı, bugün artık dünya edebiyatı kapsamında değerlendirilebilecek bir çağdaş klasik olarak yerini almıştır. Roman çağdaş bir mit ya da fabl olarak da ele alınmıştır. Hayvan Çiftliği politik düzen, sosyal ilişkiler, hiyerarşi ve sosyo-politik yozlaşma bağlamında büyük bir alegorik eserdir. Okuyucuya gönderdiği mesajlar bakımından da politik, edebî ve kültürel okumalara katkı sağlayan bir romandır.

Makalede, romanın olay örgüsüne kısaca temas edilerek, eserdeki alegorik yapı ortaya konacak ve "Hayvan Çiftliği"nin içerdiği göndermeler gözler önüne serilecektir. Orwell, söyledikleri ile sadece mensubu olduğu İngiliz milletini ve kendi çağını değil, esasen tüm dünyayı ve tüm zamanları muhatap olarak yakalamayı başarmış bir sanatçıdır. Bu bakımdan romanın Türk okuyucusuna ve içinde yaşadığımız zaman dilimine de hitap ettiği açıktır. "Hayvan Çiftliği" anlam katmanları, zengin çağrışım dünyası ve ince bir mizahla edebiyat araştırmacıları için oldukça mümbit bir edebî rezerv teşkil eder. Onu okumak, incelemek ve anlamak ise sadece edebiyata meraklı olanlara değil, sanatın gücünü takdir eden her kültürlü insana keyif verir.

Anahtar Kelimeler: Dünya Edebiyatı, George Orwell, "Hayvan Çiftliği", Alegori.

ABSTRACT

George Orwell is one of the most recognized artists among contemporary British writers. His novel "Animal Farm", translated into many languages, is a work that reinforces his fame. As the work has been translated into many languages, it also draws attention with the number of pressures it has repeatedly performed in those languages. "Animal Farm", which has been a part of a cultural traffic due to the messages it contains, with its literary aspect, has met with a very wide audience. Orwell's novel, which is kneaded with allegory, grotesque, satire and even black humor, has taken its place as a contemporary classic that can now be considered within the scope of world literature. The novel is also considered as a contemporary myth or fable. Animal Farm is a major allegorical work in the context of political order, social relations, hierarchy and socio-political corruption. It is a novel that contributes to political, literary and cultural readings in terms of messages sent to the reader. In the article, the allegorical structure in the work will be revealed by briefly touching the plot of the novel and the references included in the "Animal Farm" will be revealed. Orwell is an artist who has succeeded in capturing not only the British nation and his own age, but essentially the whole world and all time as interlocutors. In this regard, it is obvious that the novel appeals to the Turkish reader and the time period we live in. The meaning layers of "Animal Farm", with its rich connotation world and subtle humor, constitute a highly possible literary reserve for literary researchers. Reading, studying and understanding it will delight not only those who are interested in literature, but every cultured person who appreciates the power of art.

Keywords: World Literature, George Orwell, "Animal Farm", Allegory.

GİRİŞ

“Hayvan Çiftliği” 10 bölümden müteşekkil 152 sayfalık bir romandır. Eser roman kategorisinde ele alınmakla birlikte masalsı unsurlar taşıyan bir çeşit uzun hikâyeyi de andırmaktadır.

Eserde semboller, üstü örtülü göndermeler, benzeştirilen unsurlar alegorik bir yapı meydana getirir. Yazar bu yolla gerçek dünyanın hakikatlerinden dem vurmak ister. Orwell, tasvip etmediği bir dünyanın eleştirisini, eserde kurguladığı alegorik yapı üzerinden dile getirir. Bunu kavramak için ise öncelikle romanın olay örgüsünden söz etmek yerinde olacaktır.

1. ROMANIN OLAY ÖRGÜSÜ

Eser başlarken, Koca Reis’in çiftlikteki hayvanlara hitap ettiği ve sözleri ile onlara daha evvel akıllarına gelmeyen fikirleri anlatmaya çalıştığı görülür. Koca Reis çiftliğin en yaşlı domuzudur ve artık ölümle yüz yüze gelmiştir. Konuşmaları adeta ölümden evvel çiftliğin sakini olan bu hayvanlara kendi yaşamından çıkarttığı sonuçları bir an önce aktarma çabası gibidir. O, hayvanların çiftliğin sahibine çalıştıklarını, ürettiklerini ancak sefil bir yaşam sürdüklerini söylemektedir. Hayvanlar durmadan üretmekte, insanlar da sadece tüketmektedir. Kendilerine değer vermeyen, sömüren insanın aslında hayvanların tek düşmanı olduğu fikrini ileri sürer. İki ayaklıların düşman, dört ayaklıların ve kanatlıların ise dost olduğunu söyler. İnsana karşı savaşıma öğüdü verir. Onunla savaşırken ona benzememeye de çaba sarfedilmelidir görüşünü savunur. Hayvanlar, insanın yaşadığı evde yaşamamalı, onun niteliklerini hatırlatan işlere bulaşmamalı ve birbirine zulmetmemelidir. Tüm hayvanlar birbirinin dostudur. Koca Reis’in bu tutkulu söylevinin ardından kendilerini kaptıran diğer çiftlik hayvanları da onun eşliğinde İngiltere’nin hayvanları marşını defalarca söylerler. Çiftlik sahibi Bay Jones uyanıp yanlarına gelene kadar bu coşkulu sahne sürer. İlk bölüm Bay Jones’un içeri girmesi ve hayvanların ortalıktan kaçışması ile son bulur.

İkinci bölümde isyanın patlak vermesi anlatılır. Koca Reis hayvanlara konuştuktan üç gece sonra, Mart ayının başlarında ölür. Onun ölümünü takip eden üç ay boyunca çiftlikte gizli bir faaliyet yürütülür. Faaliyeti yürütenlerin başında ise Napolyon, Snowball ve Squeler isimli üç domuz gelir. Çiftlikte örgütlenmeyi onlar üstlenmiştir. Koca Reis’in düşüncelerine bir sistem kazandırmışlar; buna da “animalizm” adını vermişlerdir. Bay Jones ise faaliyetin iyice hızlandığı o günlerde çiftliği iyice boşlamış, kendini içkiye vermiştir. Böyle günlerden birinde hayvanların yemini vermeyi unutmaları bayağıdan beri tasarlanan ihtilâlin patlak vermesine neden olur. Hayvanlar açlığa tahammül edemezler ve bu duruma isyan ederler. İneklerden biri boynuzu ile ambarın kapısını kırar ve hepsi birden yemliğe üşüşürler. Kendilerine doğru gelen işçilere ve çiftliğin sahibine de saldırarak onları çiftlikten kovalarlar. İnsanlar canlarını güç bela kurtarır. Beyler Çiftliği bundan böyle “Hayvan Çiftliği” olur. Ardından evdeki yiyecekler ganimet gibi değerlendirilir. Snowball önceden üzerinde karar kıldıkları yedi emiri kara duvara beyaz boya ile yazar. Böylece animalizmin ilkeleri, daha doğrusu “Hayvan Çiftliği”nin anayasası ortaya konur. Bunlar Koca Reis’in ölmeden evvel bir düş gibi aktardıklarının yazıya geçirilmesinden ibarettir.

Bay Jones'un gidişinin ardından hayvanlar işe koyulur ve hasada başlar. Verimli bir hasat dönemi geçirilir. Snowball çiftliğin yeni halini, bağımsızlığını ve ideolojisini aksettiren bir bayrak çizer. Bayrağın göndere çekilmesinden sonra hayvanların toplantıya katılmaya başlarlar ve bu toplantıda daima domuzlar bir takım fikirler ileri sürerler. Toplantıların sonunda da hep İngiltere'nin Hayvanları marşı söylenir.

Toplantılar esnasında hayvan kurulları oluşturulur. Üçüncü bölümde bu örgütlenmelere değinilir. Tavuklar için Yumurta Üretim Kurulu, inekler için Temiz Kuyruklar Birliği, yabani hayvanlar için Yabanıl Yoldaşların Yeniden Eğitimi Kurulu, koyunlar için Daha Beyaz Yün Hareketi kurulur ancak bunlar başarısız kurullar olarak kalacaktır. Okuma yazma sınıfları hazırlanır fakat sadece domuzlar bunda çok iyidir. Diğerleri onlar kadar bu konuda faal değildirler. Bu kurullarla ilgilenen, teşkilatlanmayı sağlayan Snowball'dur. Hayvanların bilmesi gerekenleri önemser. Kendi aralarındaki ihtilafların giderilmesi ile alakadardır. Yedi emirin ilk iki maddesinin tek cümle haline getirerek "dört ayak iyi, iki ayak kötü" şeklinde sloganlaştırır ve hayvanlardaki kafa karışıklığını giderir. Böylece okumayı sökemyenlere de ideolojilerini aktarmayı başarır. Aslında bu slogan bütün bir hayvan anayasasının özeti gibidir.

Tüm bunlarla ilgilenen Snowball'a mukabil Napolyon bu konularla hiç oralı değildir. Yeni doğum yapmış iki köpeğin dokuz yavrusunu onlardan alarak onları tavan arasına götürür ve eğitimleri bizzat kendisinin ilgileneceğini söyler.

Domuzlar yavaş yavaş çiftlikteki yeni yönetimde ağırlıklarını hissettirmektedir. Yere düşen elmaların eşit paylaşılmasını bekleyen hayvanlar domuzların bunu almasına içerlerler. Ayrıca sütleri de sadece domuzlar tüketmektedir. Bu mesele gündeme geldiğinde ise ikna kabiliyeti gayet yüksek olan Squeler devreye girer. Hayvanların istikbali için domuzların sağlığının önemli olduğunu belirtir. Çiftliğin yükünü kendilerini çektiğini dolayısıyla iyi beslenmelerinin ve zinde olmalarının Bay Jones'un çiftliğe tekrar geri dönüp hâkimiyet sağlamasını önlemek için önemli olduğunu anlatır. Diğerleri de Bay Jones'un geri gelme fikrini iştir iştirmez, onlara hak verirler. Squeler Bay Jones'un geri dönme ihtimalini kendi menfaatleri doğrultusunda ustaca kullanmaktadır.

Dördüncü bölümde Bay Jones'un çiftliğinde yaşanan isyanın civarda duyulması; diğer çiftliklerin de durumdan haberdar olması anlatılır. Bay Jones çiftliğini geri almak ister ve civar çiftliklerden yanına aldığı adamlarla baskın yapar ancak hayvanlar tarafından püskürtülür. Bu esnada Bokser seyise vurduğu çifte ile onu yere yatırır. Yerde hareketsiz yatan seyisi öldürdüğünü düşünür. Oysa seyis ölmemiş, bayılmıştır. Bokser'a Snowball teselli verir. "En iyi insan, ölü insandır" der.

Savaşta yaralananlara ve ölenlere nişanlar verilir. Yaralananlara birinci dereceden, ölenlere ise ikinci dereceden nişan verilmesi dikkat çekicidir.

Bu esnada Napolyon ve Snowball arasında toplantılarda sezilen farklılık, ileriye yönelik büyük fikir ayrılıklarının doğmasına yol açar. Snowball bu toplantılarda sürekli çiftliğin gelişmesi için tasarılar sunar. Tarlalarda su kanalları açmaktan, yem silolarından, gübreleme işinden bahseder. Napolyon ise sessizce etrafına bu fikirlerin bir işe yaramayacağını söyler. Bir gün Snowball bir yıl

değirmeni yaparak elektrik kaynağı elde edebileceklerini ve böylece tüm işlerinin kolaylaşacağını anlatır. Napolyon'a göre besin üretimi meselesi önceliklidir. Bir başka fikir ayrılığı ise çiftliğin savunması meselesi hakkında olur. Napolyon hayvanların ateşli silah kullanmasını öğrenmesi gerektiğini bildirir. Snowball ise başka çiftliklerde isyan çıkartmaları halinde kimsenin çiftliğe gelemeyeceğini iddia eder. Hayvanlar ise ikisi arasında kalır. Yapılan bir toplantıda görüşler oylamaya sunulur. Snowball hemen hemen oylamayı kazanacak bir durum elde etmişken Napolyon'un işaretiyle Snowball'a saldıran köpekler onu toplantıdan kaçıtır. Can havli ile çiftlikten kaçan Snowball'un ardından kürsüye çıkan Napolyon bundan böyle toplantıları son verdiğini ve artık çiftliğe dair meselelerin kendi başkanlığındaki bir domuzlar kurulunca çözüleceğini söyler. Kurul, sorunları kapalı oturumlarda görüşecektir, diğerleri görüş bildiremeyecektir. Muhafif olanların çıkışlarını köpeklerin hırlaması bastırır. Koyunların da kulakları sağır edecek biçimde "Dört ayak iyi, iki ayak kötü" şeklinde melemeleri konunun tartışılmasını engeller. Yeni düzeni hayvanlara anlatma görevi Squealer'a verilir.

Bu arada Koca Reis'in kurumuş olan kafatası gömüldüğü yerden çıkartılarak bayrak direği dibindeki kütüğe yerleştirilir. Hayvanlar bayrak göndere çekildikten sonra kafatasının önünde saygıyla eğilerek samanlığa geçmek zorunda bırakılırlar. Haftalık toplantılar eskisi gibi yapılmaz olur. Napolyon yüksekçe bir yerden buyrukları okur, İngiltere'nin Hayvanları marşı okunup herkes dağılır. Snowball'un gidişinin üstünden üç hafta geçtikten sonra Napolyon birdenbire Snowball'un fikri olan yel değirmeni kurma gerekliliğini açıklar. Herkes şaşkındır. Squealer devreye girerek aslında bu fikrin Napolyon'un görüşü olduğundan, Snowball'un planları ondan çaldığından bahseder.

Altıncı bölümde yel değirmeninin inşası anlatılır. Değirmen yapılırken bazı ihtiyaçlar doğar ve bundan dolayı Napolyon başkaları ile alışveriş yapmaları gerektiğinden söz eder. Tabii hayvanlar buna şaşırır çünkü insanları düşman bilmektedirler. Napolyon yel değirmeninin inşasının önemli olduğunu vurgulayarak bunun kaçınılmaz olduğunu ve buğdayı ve yumurtaları ihtiyaçlarını almak için vereceklerini belirtir. Oysa insanlarla iş yapılmayacağı, ticarete girilmeyeceği ve para kullanılmayacağı en başından karara bağlanmıştır. Squealer burada da devreye girerek diğerlerini yatıştırmayı başarır.

Hayvanlar tedirgindir fakat Napolyon'un iki ayaklı birine emirler verdiğini görmek de gururlarını okşar ve vaziyeti belli ölçüde benimsemelerine yol açar. İnsanlar ise yel değirmeni işinin fiyaskoyla neticeleneceğini konuşmaktadırlar. Lodosun kuvvetli estiği bir gece yel değirmeni yıkılır. Napolyon bu işi Snowball'un yaptığını söyleyerek onu idam cezasına çarptırdığını söyler. Napolyon artık tek karar vericidir ve önder olarak anılmaktadır. Tüm hayvanları "Haydi, yoldaşlar" diyerek yel değirmeninin tekrar inşası için göreve çağırır.

Yedinci bölüm inşaat sırasında yaşanan güçlükleri anlatır. Yiyecek sıkıntısı baş gösterir ancak dış dünyanın bundan haberi olması istenmez. Çiftliğe gelen Whympers'in yanında hayvanlara verilen yemeğin arttırıldığının konuşulması talimatı verilir. Kovalar kum doldurularak elde kalan son yiyecekler de kumla dolu kovanın üstüne konarak Whympers kandırılır. Whympers çiftliğin yiyecek sıkıntısı çekmediğini dışarıya anlatacaktır. Ne var ki çiftlikte durum iç açıcı değildir, dışarıdan tahıl almak zorundadırlar ve bunun için de Whympers'a daha fazla

yumurta vermeleri gerekmektedir. Karara itiraz eden tavukların yemleri kesilir ve onlara yem verenlerin de idamla cezalandırılacağı söylenir. Gıdasız ve çaresiz kalan tavuklar Napolyon'un emrine uymak zorunda kalırlar. Bu arada dokuz tavuk ölmüştür. Çiftlikteki hayvanlara ise ölümlerin sebebi olarak tavukların kanlı ishal geçirdikleri söylenir.

Napolyon çiftlikte bulunan keresteleri satma fikrindedir. Hangi çiftliğe satmaya yanaşırsa Snowball'un kerestenin satılmayacağı çiftlikte yaşadığına dair söylentiler çıkmaktadır. Snowball'a dair söylentiler bir noktadan sonra o kadar yaygınlaşır ki çiftliğe geceleri geldiği, zarar verdiği sıkça konuşulur olur. Çiftlikte olur olmaz her olumsuzluk ona mal edilmeye başlanır. Hatta öyle ki inekler Snowball'un geceleri geldiğini ve uyurken sütlerini gizlice sağdığını bile söylerler. Squealer tekrar sahneye çıkarak onun hakkında karalayıcı konuşmalar yapar. Snowball'un Bay Jones'un ajanı olduğunu dahi söyler. Buna karşı çıkanlara da ellerindeki gizli belgelerin durumunu kanıtladığını anlatır. Snowball ajan ilan edilir.

Napolyon bu gelişmelerden sonra hayvanları ahıra toplar ve herhangi bir sebep olmamasına rağmen kendisine birinci ve ikinci dereceden kahramanlık nişanları takmış halde konuşur. Önceden kendisine muhalefet eden dört domuzu köpekler vasıtası ile önüne getirtir. Üç köpek de Bokser'a saldırır ancak at kendini müdafaa etmeyi becerir. Hayvanlar şaşkın ve tedirgindir. Domuzlar uğradıkları şiddetle beraber derhal Snowball ile ilişki içinde olduklarını anlatıverirler. Bu itirafla da köpekler tarafından boğazlanırlar. Üç tavuk rüyalarında Snowball'un kendilerine Napolyon'un emrine uymamaları telkininde bulunduğunu itiraf eder. Onlar da köpeklerce boğazlanır. Bir kaz ve üç koyunun öldürülmesi de bu görüntünün devamı olur. Yedi emirin altıncısı açıkça çiğnenmiştir ancak hiçbir hayvan korkudan sesini çıkartmamaktadır. Hayvanlar Snowball'un mu yoksa Napolyon'un mu yaptıklarının daha kötü olduğu hususunda karar veremez haldedir. Hepsi kuyruğunu kıstırıp sessizce ahırı terk eder. Clover ise Koca Reis'in ayaklanmayı konuştuğu ilk akşam ile bu manzara karşısında iyice bocalamaktadır. İngiltere'nin Hayvanları marşını söylemeye başlayınca ona diğerleri de eşlik eder fakat sonradan Napolyon'un talimatı getirenler bu marşın yasaklandığını ve artık yeni bir şarkı söyleneceğini bildirirler. Çiftlik değişmektedir.

Sekizinci bölümde yaşananların diğer çiftlik hayvanları tarafından nasıl izlendiği aktarılır. Hayvanlar altıncı emre rağmen bunca cinayeti anlamlandıramaz. İstatistikler üretimin yüzde beş yüz arttığını söylese de yediklerinin bu artışla doğru orantılı olmadığı kanaatindedirler. Oysa Napolyon yemeklerini tek başına ve evdeki lüks yemek takımından yemektedir. Üstelik doğum gününün de törenle kutlanacağı bildirilmiştir. Hayvanların arasına on beş günde bir çıkan Napolyon, "önderimiz, baba" gibi ifadelerle anılmaktadır. Her gelişme onun buyrukları ile yönlendirilir. Çiftliğin mutlak hâkimi olmuştur. Bu esnada Snowball bir korku ve tehdit aracı olarak hayvanların üzerinde kullanılmaktadır. Onunla işbirliği yaptığını iddia edenler çıkar ve ölümle cezalandırılır. Ayrıca Snowball'un hiçbir zaman kahramanlık nişanı almadığı da hayvanlara duyurulur. İnanması güç bu bilgiyi verirken hafızanın zayıflığından dem vurulduğu da olur.

Yel değirmeninin yapımı tamamlanır ve değirmene Napolyon'un adı verilir. Bu arada Napolyon insanlarla ticaret yapmakta ve çiftliğe gelir kazandırma peşindedir ancak bu işinde aldanır. Daha sonra çiftliğe gelen insanlara saldırırlar fakat savaş sırasında yel değirmenini kaybederler. Ölen ve yaralananlar vardır. Hayvanlar yorgun ve hüznüdür. Squealer ise coşkuludur ve az önce düşmanın eline geçmiş olan topraklarını yeniden kazanmalarının sevincini yaşamaktadır. Zafer sarhoşluğu yaptığı ticarete aldanan, sahte banknotları alarak çiftliği zarara uğratan Napolyon'u unutturur. Napolyon savaşta gösterdiği üstün yararlılıktan kendisine bir nişan takmayı da ihmal etmez. Savaş sonrasında aşırı içtiği bir gün kendisini kötü hisseder ve sonra beşinci emri değiştirir. Hiçbir hayvan içki içmeyecek yerine hiçbir hayvan aşırı içki içmeyecek yazdırır. Arpa ekilmesi için talimat vermeyi de unutmaz.

Dokuzuncu bölüm çiftlikte yaşanan büyük değişimler gözler önüne serilir. Domuzlar ve köpekler dışında tüm hayvanları yiyeceklerinde kısıntıya gidilmiştir. Squealer buna kısıntı dememeye, yeniden ayarlama demeye özen gösterir. Eskiden köle olduğunu düşünen hayvanlar artık özgür olduklarını düşünerek yine de umutsuzluğa kapılmamaya çalışırlar.

Çiftlikteki tek erkek domuz Napolyon'dur. Toplam dört dişi domuzdan 30'dan fazla yavru doğmuş ve bunlar hep yük bindirmiştir. Buna rağmen domuzlar çalışmamakta, domuz yavruları diğer hayvanların yavrularına karışmamakta; diğerlerinden ayrı yaşamaktadır. Hatta diğerleri, domuzlar ile karşılaştıklarında onlara saygı gösterecek ve yol verecektir kaidesi getirilir. Napolyon kazanılan zaferleri kutlamak için gösteriler tertip edilmesini ister. Hayvanlar böylece açıklarını unuturlar. Nisan ayında da cumhuriyete geçildiği ilan edilir ve başkanlık seçimine tek aday olan Napolyon ile girilir. Seçim sonrasında çıkan yeni belgeler ise Snowball'un insanlar tarafında savaştığını söylemektedir.

Bokser daha çok çalışmaktan rahatsızlanır ve artık işe yaramayacağı düşünüldüğünden at kasabına teslim edilir. Dostları ona yardım etmek isteseler de çaresiz kalırlar ve Bokser çiftlikten ayrılır. Üç gün sonra da çiftliğe öldüğü haberi gelir. Willingdon'daki bir hastanede öldüğünü söyleyen Squealer, Bokser'ın ölmeden evvel "Napolyon her zaman haklıdır" dediğini nakleder. At kasabı yazılı araba ile çiftlikten gönderilmesini de açıklar. Bir baytarın bu aracı kasaptan aldığını ve yazıyı silecek vakti bulamadığını belirtir. Böylece aşağılık bir söylentiye durduğunu düşünür. Hayvanlar ondan işin aslını öğrendiklerini düşündüklerinden içleri rahatlar. Ayrıca Bokser'e ne denli iyi bakıldığını anlatan Squealer ölüm acısını da hafifletmiştir.

Eserin son bölümünde, yılların geçtiği ve artık ayaklanmanın ilk zamanlarını hatırlayacak yaşta hiçbir hayvanın kalmadığı söylenir. Snowball ve Bokser unutulmuş, Napolyon ve yardımcısı Squealer iyice şişmanlamış, çiftlik hayvanları sayıca artmış ve eskisinden çok daha iyi biçimde örgütlenmişlerdir. Ayaklanma ise artık eski zamanlardan kalmış bir masal gibi anılmaktadır. Yel değirmeni tamamlanmış ve hayat başka bir seyir almıştır. Napolyon kendisi öyle yaşamamasına rağmen hayatın çok çalışmak ve sade yaşamak esasına dayanması gerektiğini söylemektedir.

Çiftlik domuzların hâkimiyetine girmiştir. Diğer hayvanların anlamayacağı rapor, fiş, tutanak, dosya işlerini üstlenen domuzlar kafa patlattıklarını ve bu işin

üstesinden başka bir hayvanın gelmesinin mümkün olmayacağını ileri sürmektedir. Yeni nesilden alfabeyle bile söken azdır. Yine de hayvanlar umutludurlar çünkü hayvanların egemenliğinde olan tek çiftliğin kendilerinininki olduğunu bilmek onlara gurur ve ümit vermektedir.

Bir akşam domuzların iki ayak üzerinde yürüdüklerini gören çiftlik sakinleri ne olduğunu anlayamadan koyunların “Dört ayak iyi, iki ayak daha iyi” sloganlarını iştirirler. Onlar bu sesler arasında tepki bile vermeden manzarayı izlerlerken domuzlar içeri girerler. Eşek Benjamin artık gözlerinin bozulduğunu söyleyerek Clover’a yedi emre tekrar bakıp okumasını ister. Duvarda tek emir yazılıdır: “Bütün hayvanlar eşittir ama bazı hayvanlar öbürlerinden daha eşittir.”

Ertesi gün domuzların hepsinde birer kırbaç olduğu görülür. Dergi ve gazetelere abone olmuşlardır. Napolyon evin bahçesinde pipo ile dolaşır ve bu da yadırganmaz. Değişim kanıksanmıştır.

Bir akşamüstü çiftliğe insanlar gelir. Meraklı hayvanlar içeri giren insanların neler yaptıklarını öğrenmek arzusu ile pencereden bakarlar. Domuzlar ve insanlar oturmuş bir masada konuşmakta ve içki içmektedir. Bu sırada Napolyon çiftliğin bir kooperatif olduğunu ve elinde de bu kooperatifin tapu senetlerinin olduğunu belirterek duyduğu memnuniyeti anlatmaktadır. Dışarıdan izleyen hayvanlar oradan uzaklaştıktan sonra içeride bir gürültü kopar. Tekrar pencereden baktıklarından içerdekilerin hepsinin birbirine benzediğini ve içeride domuz cinsinden başka bir hayvan olmadığını şaşkınlıkla görürler.

2. ROMANDAKİ ALEGORİK YAPI

Romandaki alegorik yapıya geçmeden evvel, alegorinin ne olduğunu izah etmek lazımdır. Alegori, fikirleri inandırıcı kılmak için kendisinden bahsedilecek ya da vurgulanacak olan kavramları simgeler yoluyla anlatma işidir. Alegori, “Edebiyat Terimleri Sözlüğü”nde, örnekler sunulmak suretiyle şu şekilde açıklanır:

“Değişik bir ifadeyle, bir düşünce veya kavramın bir varlık ya da nesneyle somutlaştırılarak anlatılması.

Anlatma esasına bağlı öğretici eserlerde, ekseriyetle bu tarz bir anlatım tercih edilir... Yusuf Has Hacib’in (XI. yy) Kutadgu Bilig’i (1069), Şeyhî’nin (1373-1431) Harnâme’si, Şeyh Gâlib’in (1757-1799) Hüsn ü Aşk’ı (1782) anlatımında alegoriyi esas alan eserlere örnek gösterilebilir. Dünya edebiyatında George Orwell’in 1984 ve Hayvanlar Çiftliği romanları, alegorinin en iyi örnekleridir” (Karataş, 2011: 38 – 39).

Bir başka deyişle alegori, anlatılması istenenlerin, hafızada daha da iyi kalmasını sağlayan bir çeşit canlandırma sanatıdır. Bu tip anlatımlarda yazar, kahramanları sembolik nitelikte sunar. Politik, felsefi ya da ahlâki fikirler semboller üstünden okuyucuya sunulur (Çoruk, 2014: 21 – 22).

Alegoriye dayalı eserlerde, bahsedilecek olan kavramlar yahut fikirler yoğun bir şekilde simgeleştirilir. Böyle kurgularda yer alan kahramanların hemen her biri belirli bir fikrin veya kavramın temsili gibi sunulur. Aynı husus “Hayvan Çiftliği” için de geçerlidir. Eserdeki alegorik boyut vesilesiyle romandaki kahramanların her biri, okuyucu için bir takım karşılıklara denk gelen vekiller olarak tasarlanmıştır. Orwell okuyucunun zihnî gelişmişliğine, sezgisine ve kültürel

ferasetine bırakarak çözümlemesini istediği alegorik kurgusu sayesinde, “Hayvan Çiftliği”ni zengin anlam katmanları içeren çok boyutlu bir edebiyat şaheserine dönüştürür. Romanda kahramanların temsil ettiklerinin dışında, olay örgüsünün, bir takım davranışların, duruşların, jestlerin dahi hissesi ettiği anlamlar vardır. Nitekim bir eserde mevcut olan alegorik yapı, o eserin semboller, imalar ve ince mesajlarla yüklü anlam dünyasına karşı zihnin uyanık olmasını icap ettirir. “Hayvan Çiftliği”nin de bu dikkatle ele alınması elzemdir. Bu suretle bir çeşit alımlama estetiği de devreye girer. Okuyucunun şahsi çabasıyla anlam örgüsünü çözmesi, anlamın okurca yeniden inşası hem ayrı bir edebî ve estetik zevktir hem de metnin sosyolojik ve tarihî veçhelerine ışık düşürmeyi sağlar (Moran, 2006).

“Hayvan Çiftliği” özü itibarıyla bir sistem eleştirisidir. Bunu kara mizahla yapar. Sahipleri tarafından hor görüldüğünü düşünen hayvanların isyanı neticesinde yaşananlar, iç burkucu ve şaşırtıcı bir sonla noktalanır.

Çiftlikteki tüm hayvanlar kendilerine ilgi gösterilmediğini, yemlerinin, bakımlarının ihmal edildiğini düşünmektedir. Tüm bunlara rağmen tepkisiz ve pasifler. Hayvanları etkileyen Koca Reis’in konuşması olur. Koca Reis yaşını almış ve artık ölümlü yüz yüze gelmiş bir domuzdur. Tecrübelidir ve fikir sahibidir. Konuşmaları ile çevresini etkiler ve ideallerini onlara nakleder. Söylediklerini uygulamaya geçiremeyecek denli ihtiyar bir domuzdur ancak bunların ileride uygulanabileceğini de öngörmektedir. İleri görüşlüdür. Söyledikleri hayvanlara coşku ve umut verir.

Koca Reis, yönetici konumunda olan insanların, kendilerinin düşmanları olduğundan bahseder. Hayvanların köle gibi kullanıldığından, insanlara hizmet etmekten başka bir işe yaramazmış gibi görüldüğünden, özgürlüklerinin ellerinden alındığından dem vurur. Ona göre insanlar üretmez ve durmadan tüketir. Hayvanları çalıştırır ancak onlara emeklerinin karşılığını vermez. Bu durumdan kurtulmalıdır. Kurtuluş ise hayvanların başkaldırması ile olacaktır. Çözüm isyan etmek ve egemenliği hayvanların eline geçirmesidir. Hayvanlar birlik olmalıdır. Böylece tek ve azılı düşmanları olan insan alt edilecektir.

Koca Reis kendi ideallerini özetlerken kuracağı yeni dünyanın kaidelerini de dile getirir. Kitapta hayvanların anayasası olan yedi emir esasında Koca Reis’in yaşam tecrübelerinden çıkardığı prensiplerdir.

Çok geçmeden Koca Reis ölür fakat fikirleri onunla beraber gömülmez. Hayvanları derinden etkilemiştir. Çiftliğin sahibi olan Bay Jones’un çalışanları ile birlikte onları ihmal ettiği bir gün artık açlığa daha fazla tahammül edemeyen hayvanlar topluca isyan ederler.

Jones ve çalışanları onların şiddetinden zor kurtulurlar. Hepsi kaçar ve böylece, hayvanlar çiftliği ele geçirir. İsyân her ne kadar Koca Reis’in ölümünü takip eden üç ay boyunca planlanıyor olsa da beklenilmeyen biçimde ortaya bir anda çıkıvermiştir.

Metinde yer alan kahramanlar ya da kitle, aslında yazarın toplumu anlatmak için kurduğu sembolik bir dünyayı teşkil eder. İnsanlar belli amaçlar için örgütlenirler ve harekete geçmek için uygun zamanı kollarlar. Bazen planlarını tasarladıklarından daha önce tatbik etme imkânı doğar. Planlar her zaman kitabına uygun gitmeyebilir. Burada da belki de daha sonra meydana gelecek bir ihtilalin

aniden patlak vermesi söz konusudur. Toplumsal hareketler kendiliğinden gelişir. Bir çeşit enerjinin boşalması gibi sosyal kırılmanın gerçekleştiği bazı anlarda insanlar galeyana gelir. Topluca harekete geçer. Hayvanların isyanı tıpkı insanların artık katlanamayacak hale gelen koşullara başkaldırmasıdır.

İnsanların geniş bir kesimi de ezildiğini, sömürüldüğünü, yöneticileri tarafından değerli bireyler olarak görülmediğini düşünür. Bu yüzden yönetim yahut sistem değişikliği talep ederler. Koca Reis'in düzeni değiştirmek gerektiği fikri zaman zaman toplumda belli kişilerin kurulu düzene karşı çıkışını andırmaktadır. George Orwell'ın bu kitabı Stalinizm eleştirisi olarak yazdığı bilinmektedir. Stalin Rusya'da yeni bir rejim kurmuş kimsedir. Eskiye, "Çarlık Rusyası"na muhaliftir. Stalin romanda Napolyon isimli domuzla temsil edilir. Öyleyse Koca Reis komünizm ütopyasını sistem olarak sunan Karl Marks'a denk gelir. Mamafih bu husus üstüne yapılmış bir değerlendirmede, "...günün koşulları göz önüne alındığında ve metin derinlemesine irdelendiğinde Orwell'ın 1917 Bolşevik İhtilali'nden II. Dünya Savaşı'na kadarki Rusya'nın durumunu eleştirdiği görülmektedir." denilmesi, eserin siyasi bir hicvi de andırıldığını gösterir (Çoruk, 2014: 117).

Kitabın her ne kadar Stalinizm yergisi olduğu bilinse de onu en geniş anlamıyla tüm sistemlerin eleştirisi olarak ele almak daha uygun olacaktır. İlk bölümden itibaren böyle bir okuma yapmak kitabı daha anlaşılır kılar.

Romanda geçen yedi emir önemlidir. Bu bir çeşit anayasadır. Tüm sistemlerin dayandığı bir takım kaideler mevcuttur. Rejimler, sistemler, yönetim biçimleri meşruiyetlerini bu ilkelerden alır. Bunlara dayandığı nispette bir rejim ahlaki, meşru ve hukuki bir kimliğe kavuşur. Çiftliğin hukuku da bu emirler üzerine inşa edilmiştir. Bu kurallar şunlardır:

1. İki ayak üstünde yürüyen herkesi düşman bileceksin.
2. Dört ayaklıları ve kanatlıları dost bileceksin.
3. Hiçbir hayvan giysi giymeyecek.
4. Hiçbir hayvan yatakta yatmayacak.
5. Hiçbir hayvan içki içmeyecek.
6. Hiçbir hayvan başka bir hayvanı öldürmeyecek.
7. Bütün hayvanlar eşittir.

Bu kaideler uyarınca çiftlikte büyük bir örgütlenme faaliyeti başlar. Yeni bir düzene geçildiğinden hayvanlar bu yeni düzenin kurallarını öğrenmeli ve aydınlanmalıdır. Kurallar duvara yazılır, çeşitli kurullar oluşturulur. Bu örgütlenmeyi yapan ve teşvik eden ise Snowball'dur. Bir Stalinizm eleştirisi olan romanda, Snowball, Stalin'i daima fikirleri ile rahatsız etmiş olan Yahudi asıllı Rus Troçki'yi simgeler. Stalin ve Troçki devrim sonrasında birbiriyle rekabete girmişler ve Stalin onu kendisi için bir tehlike gördüğünden Rusya'dan uzaklaştırmıştır. Romanda da Napolyon, Snowball'u çiftlikten sürer.

Bu yeni düzene geçer geçmez bir takım dikkat çekici gelişmeler olur. Yedinci emir tüm hayvanların eşit olduğunu söylemesine rağmen sütlerin ve

elmaların yalnızca domuzların istifadesine sunulması gözlerden kaçmaz. Domuzların sözcüsü konumunda olan Squealer, karar alıcı konumunda olan domuzların fizik ve ruh sağlığını korumanın öneminden bahsederek zinde olmalarının Bay Jones'un çiftliklerine geri dönmemesinin en büyük teminatı olduğunu belirtir.

Squealer düzenbaz bir propagandacıdır. Konuşmayı, hayvanları etkilemeyi iyi bilir. Kendini inandırıcı kılmakta ustadır. Akı kara gösterecek kadar etkileyici biçimde konuştuğu herkesçe takdir edilir. Burada rejimin sözcüsü, daha doğrusu propagandacısı olarak sahneye çıkar. Ne zaman sisteme dair bir şüphe, bir sorun meydana gelse Squealer derhal o meselenin zihinleri meşgul etmemesi için sistemi, yöneticileri müdafaa eden konuşmalar yapar. Bir çeşit rejim bekçisidir. Düzenin devamı bir domuz olarak ona da yaradığından sistemi kollamanın öneminin farkındadır. Düzene dair en ufak tereddüt, disiplinsizlik, itaatsizlik olumsuz gelişmelere yol açabilecek ve o da bu düzen üzerinden edindiği menfaati yitirecektir. Rejimin devamı onun da işine gelir. Hayvanlara kimi zaman inandırıcı açıklamalar yaparken yeri geldiğinde gözünü kırpmadan yalan söylemekten çekinmez.

Bay Jones çiftliği yeniden ele geçirmek isteyince, hayvanlar cansiperane bir mücadele verirler ve bu savaşta Snowball gözünü budaktan sakınmaz tavırları ile hayvanların gözdesi olur. Kendisine kahramanlığından ötürü Napolyon ile birlikte birinci dereceden kahramanlık nişanı takılır. Bu karara oy birliği ile varılmıştır. Rejimin ilk zamanları kararların müştereken alındığı vakitlerdir. Sonradan bu değişecektir. Kurallar zaman içinde aşındırılacak ve ilkelere sapılacaktır. Bu da zaman içinde insanlığın iyiliği, saadeti için tercih ya da müracaat edilen yöntemlerin yozlaşmasını verir. Hangi sistem söz konusu olursa olsun ilk andaki saflığını yitirir. Bunun sebebi de insanlardır. Sistemde görev alanlar ondan nemalanmaya başladıkça eşitlik ilkesi zedelenmeye başlar.

Bir düzenden her zaman memnun olmayanlar olabilir. Eserde bu husus, Mollie isimli atla anlatılmıştır. "Hayvan Çiftliği" esasında içine kapanık, dış dünya ile ilişkilerin lider tarafından yürütüldüğü otoriter bir rejimin eleştirisidir. Böyle rejimlerde daha iyi yaşamak arzusunda olanlar, rejimin hüküm sürdüğü toprakları terk ederler. Daha evvel kesme şeker ve kurdeleye alışmış olan Mollie, Bay Jones zamanındaki özeni yahut konforu bulamadığı için burayı terk eder. Bireyler kendisine değer verilen yerlere giderler. Göçlerin, ilticaların nedeni günümüzde çoğu kez bundan kaynaklanmaktadır. Yaşamlarını, fikirlerini özgür biçimde yaşayamayan insanlar vatanlarını terk ederler. İnsanlar sebepsiz yere bir yerden bir yere gitmezler. Mollie'nin çiftliği terk edişini böyle değerlendirmek gerekir.

Napolyon ile Snowball arasındaki rekabet çiftliğin yaşantısında bir nevi dönemeç teşkil eder. Napolyon düşünceye değil itaate değer verir, hükmetmeyi sever. Kendi hegemonyasını kurmak peşindedir. Çiftlikte yaşanan isyan sonrasında otoritesini ilan etmek için önündeki engelleri planlı biçimde birer birer kaldırmaktadır. Onun için en büyük engel ise Snowball'dur.

Snowball, çiftliğin hayvanların eline geçmesinden sonra fikirleri ile yeni kurulacak olan düzeni şekillendirmeye çalışır. Yenilikçidir. Durmadan proje üretir. Çiftliği ve sakinlerinin menfaatini düşünür bir portre çıkarır. Napolyon'un bir tek özgün fikri olmamasına mukabil Snowball hep yeni yeni tasarılar ortaya koyar.

Verimi arttırmak için planlı çalışma metotları sunar. Çiftlikte teşkilatlanmayı gerçekleştirir. Hedefler belirler. Yakın, orta ve uzun vadede işe yarayacak, somut öneriler sıralar. Yel değirmeni inşa etmek gibi hayvanlara ilk bakışta tuhaf gelen ancak gayet faydalı olacak bir proje ortaya attığında bu tepki ile karşılaşılır. Bilhassa Napolyon, onun dediklerinin işe yaramaz olduğu konusunda ileri geri konuşur.

Yel değirmeni meselesi gündemi epey meşgul eder. Bununla ilgili oylamaya gidilecektir. Snowball fikirleri ile kitleyi lehine çevirmiştir. Oylamada kazanamayacağını anlayan Napolyon doğumlarından hemen sonra alıp eğittiği dokuz köpeği Snowball'un üzerine salar. Snowball kaçıp uzaklaşarak onlara yem olmaktan son anda kurtulur.

Hayvanlar şaşkındır. Napolyon'un ne yaptığına anlam veremezler. Napolyon, hayvanlar üzerinde kurmayı tasarladığı hegemonyasını kaybedebileceğini sezmiş ve bu yüzden çiftlikte kendisine bir rakip istememiştir. Köpekler verdiği görevin başarıya ulaşmasından sonra artık toplantıları kaldırdığını, sorunları kapalı oturumlarda, domuzlar kurulunca ele alacağını bildirmesi yeni bir döneme geçildiğini anlatır.

Romanda Napolyon ve Snowball iki lider yahut yönetici tipini simgeler. Napolyon otoriteyi kimseyle paylaşmak istemeyen, gücü sadece kendinde toplama arzusu taşıyan ve bunu sağlamak için de baskı kurmaktan kaçınmayan lider profilini verir.

Bay Jones'a karşı çiftlikte meydana gelen isyan bir devrimdir. Rejim, yönetim değişikliği manasına gelir. Devrim sonrasında yönetim kadroları değişir. İki domuz arasındaki rekabet ise devrim sonrası yaşananları aktarır. Her yeni düzenin kurulurken yönetim erkini ele geçirmenin, gücü paylaşmanın kavgası da verilir. Herkes, her klik, her ideoloji yeni yönetime talip olur ve aralarında çekişme yaşanır. Napolyon ile Snowball arasındaki çekişme de aslında yönetimin paylaşılması meselesinden başka bir mesele değildir. Her yeni düzen kurulurken bu sancılı dönem yaşanır. Napolyon güttüğü strateji ile eğittiği köpekleri yanına çekmesini bilmiş; gücü elde etmek için istediği baskı grubunu kurmayı başarmıştır. Köpekler saldırganlığı ile korkutur ve caydırır. Napolyon'un Stalin'i temsil ettiğini bildiğimizden köpeklerin de onun getirdiği rejimin kolluk güçleri olduğunu tahmin etmek zor değildir. Stalin bir polis devleti kurmuştur. Muhafif görüşleri bu şekilde bastırır. Güç ile halkı da sindirmiştir.

Napolyon ile Snowball mukayese edildiğinde Snowball'un daha yumuşak, halka yakın ve teorik yönü ağır basan lider tipini; Napolyon'un ise daha sert, halkla mesafeli, yaptıklarında kendine faydayı esas alan bir lider türünü simgelediğini söyleyebiliriz.

Snowball halkla iletişimi yeğler. Fikirlerini dayatmak yerine izah ederek kabullendirmeden yanadır. Sistemi, sistemleşmeyi esas alan bir liderdir.

Napolyon ise benmerkezcidir ve bu yüzden çiftlik sakinleri ile iletişimi kopuktur; zaten onun namına romanda konuşan Squealer'dır. Yönetimde mutlak hâkimiyetini kurmak tek düşüncesi olduğundan daima planlıdır. Doğumlarından beri köpekleri kendi emelleri doğrultusunda yetiştirerek gücü kendi yanına çekmiştir. Napolyon mutlak liderliğin zaafa yer bırakmadığını kavramıştır. Snowball gibi sosyal fayda idealleri taşımaz. Onun yerine yönetimde kalıcı

olmanın peşindedir. Aslında her ikisi de kısa ve uzun vadeli planlar kurmaktadır ancak fark birinin bu planları sistemin ve kitlenin sağlığı, verimliliği için kurmuş olması diğerinin planları kendi ikbali için kurmuş olmasındadır.

Napolyon'un Snowball'u saf dışı etmesinin ardından toplantıları da kaldırması mühimdir. Üstelik artık kararlar hayvanlar nezdinde alınmayacak kapalı oturumlarda içlerinde yalnızca domuzların olduğu kurullarca alınacaktır. Bu da elde ettiği gücü korumak ve paylaşmak istemeyen Stalin yönetiminin devrim sonrası kurduğu baskıcı ve kapalı rejimi çok güzel anlatır.

Squealer'ın tüm bu olanlara anlam veremeyen hayvanlara konuşması ise tam bir dezenformasyondur ve Napolyon'un kurduğu despot yönetimin propagandasını yapmakla birlikte onu zihinlerde ve vicdanlarda temize çıkarma gayretidir. Romandaki alegorik düzen içinde Squealer'in, 1946'da, Stalin'ce Kültür Bakanı yapılan ve Stalin üstünde de tesiri bulunan Andrey Jdanov olduğu düşünülebilir (Çoruk, 2014: 125).

Snowball'un patlak veren isyanda nasıl çabaladığını söyleyenlere yeni rejimin sözcüsü Squealer, "önemli olan, yiğitlik değil itaattir" der. Disiplini öne sürerek Napolyon'a sadakatin disiplini sağlayacağından dem vurur. Böyle bir halde iken Bay Jones'un gelmemesi için de en önemli olanın birlikte disiplinli hareket etmeleri olduğunu ifade eder. Eserdeki yapı göz önünde bulundurulduğunda, Bay Jones çiftliğin devrim öncesindeki sahibi olarak, Romanovlar'a yani Çar'a denk gelen sembolik kahramandır (Çoruk, 2014: 130).

Bay Jones ve onun çiftliğe geri döneceği fikri, çiftlikteki tüm hayvanları sindirmek için elverişli bir silah olarak kullanılır. Napolyon'un kurduğu yeni rejim ne zaman sıkıntı yaşasa, açıklayamayacağı zor bir evreden geçse Squealer derhal bu silaha sarılır. Bay Jones hep bir tehdit olarak kullanılır. Hatta çiftlikte yaşanan isyanın üstünden onca zaman geçip Bay Jones neredeyse unutulmaya yüz tutmuş hale düşmesine rağmen rejimin onu kullanmayı bırakmadığı görülür. Sistemler, kitleleri yönetirken korkularına hitap ederler. Fertler ürettikleri hususlar yüzünden düzenin himayesi altına girmek ister. Kapalı sistemler korku silahını vazgeçilmez bir düzen koruyucu olarak değerlendirir. Kendilerini korkulan hususun teminatı olarak lanse ederler. Onlar olmasa, korkulan başa gelecektir; onlar olmasa işler yolunda yürümeyecektir ve hayat olduğundan daha çekilmez bir hale dönüşecektir tezi işlenir. Oysa asıl korkulması gereken sürekli var olmayan tehditlerle toplumu istediği şablona sokmaya çalışan rejimlerdir. Romanda kendi içine gömülen sistemlerin halkı nasıl korkuttuğu ve meşruiyetini, gücünü bu korkularla nasıl beslediği hicvedilir.

Bay Jones gibi kullanılan bir diğer tehdit unsuru ise Snowball'dur. Snowball hem rejimin içinden çıkamadığı vaziyeti kurtarmak için bir günah keçisidir hem de bir şantaj unsurudur. Napolyon, Snowball'u hayvanların dikkatleri dağıtmak için hedef tahtasına koyar. Başarısızlıklar ona bağlanır. Kazalar, kusurlar, ihmaller neticesinde yaşananlara bahane olarak onun çiftliktekilere sabotaj yaptığı ileri sürülür. Snowball rejimin başarısızlıklarını, hatalarını kapatan, yaşananların gerçek sebebinin öğrenilmesi engellemek için kullanılan bir araç haline dönüşür. Yönetim erki daima kullanılmaya elverişli bir muhalefet arzular. Snowball romanda önceleri muhalefeti temsil ederken sonraları yönetimce öfkenin yöneltildiği bir nesne, bir odak olur. Kitleler ona dair manipüle edilir. Muhalefet

iken ajan, ajanken düşman olur. Napolyon tarafından sürekli ötekileştirilir. Böylece dikkat yönetimden uzaklaşmakta onlar da dilediklerini yapabilmektedir. Bu sayede asla yönetimde kabahat aranmamakta, suçlu hep başkası olmakta; gerçekler perdelenmektedir. Kapalı rejimlerin kullandıkları yönetim enstrümanları, roman boyunca gözler önüne serilir.

Snowball, Napolyon'un arzu ettiği dikta rejimini tesis etmek için kullanılmaya elverişli bir yönetim nesnesi haline dönüştürülmüştür. Muhayyel korkular onun üstüne inşa edilir. Çiftliğe gizlice geldiği söylenir. Olmayan işbirlikçileri itirafa zorlanır. Çiftlikte terör ortamı estirilir ve gerekçe olarak hiçbir zaman resmen kanıtlanmayan iddialar ortaya atılır. Olan biten her kötülüğün müsebbibi, her infazın gerekçesi Snowball olur. Oysa bunlar gerçek değildir ancak baskıyla ve korkuyla yönlendirilen kitle buna inandırılır. Baskı ve korku toplumu sindirir ve sistemin istediği kitleyi verir. Yoğun baskıdan tepki gösterilmez ve tepki gösterilmedikçe baskı artar. Bu bir kısır döngüdür.

Orwel'in bu fikirleri dile getirmek için romanında groteskten ve kara mizahtan faydalandığını belirtmek gerekir. Vurgulanmak istenen fikirler uçuk ve komik örneklere başvurularak ifade edilir. İnanılması güç hadiseler, okuyucuyu gülümseten satırlar aslında, yazarın fikirlerini daha da kalın konturlarla çizip kuvvetle belirtmek için başvurduğu yoldur.

Snowball'un Napolyon tarafından safsata olarak görülen ve reddedilen yel değirmeni kurma tasarısına sonradan teveccüh gösterilmesi de çıkış yolu arayan yönetimin pek güç açıkladığı bir husus olur. Snowball'un bu tasarısının aslında Napolyon'dan çalındığı iddia edilir. Önceden reddedilenin şimdi yapılmaya çalışılması da taktik sözü ile izah edilir. Hayvanlar bunu pek anlamaz. Teoride ya da pratikte meydana gelen hataları telafi etmek isteyen kapalı yönetimlerin sıkça başvurduğu bu yönetime de temas edilmesi gözlerden kaçmaz. Söz ve mantık oyunları ile halkın anlayamayacağı şekilde savunmalar yapmak, taktik, strateji veyahut sistemin menfaatinin böyle olduğundan bahsederek vaziyeti idare etmeye kalkışmak hemen her kötü yönetimin özelliğidir. Halkın sorgulaması, anlamaya çalışması bu tip rejimlerin hiçbir zaman işine gelmez. O yüzden konu derhal kapatılmaya çalışılır. Squealer'ın romanda üstlendiği görev de budur: Hayvanlar daha fazla soru sormadan konunun üstünü örtmek... Squealer bir yanıyla modern zamanların angaje medyasını simgeler gibidir.

Vakit geçtikçe devrimden sonra kurulan yeni düzenin gittikçe keyfileştiği hissedilir. Napolyon, Koca Reis'in idealleriyle başlayan bu sistemi istediği gibi yürütmeye başlar. İnsanlarla ticarete girer. Hâlbuki Koca Reis'in prensiplerine bu terstir. İnsanlarla ilişki kurulması men edilmiştir. Squealer bu konuda yazılı bir kanun olmadığını söyleyerek meseleyi bitirir. Zaten hayvanların pek çoğu da duvarda yazan anayasayı okuyamayacak kadar cahildir. Cahil kitleleri idare etmenin kolay bir iş olduğu da böylece vurgulanır.

Napolyon'un rejimin anayasası olan yedi emiri durmadan çiğnemesi de çiftlik sakinlerinin cehaleti ve kolayca kandırılmaları ile alakalıdır. Koca Reis, insanların düzenini beğenmemiş ve bir gün yeni bir düzen kurarlarsa onlara benzeyip de kendilerinin de bozulmaması için ilkeler belirlemiştir. Bunlar aynı zamanda rejimin yozlaşmasını önleyici tedbirlerdir. Bunların ihlal edilmesi halinde öncekilerden bir farklarının kalmayacağını öngörmüştür. Napolyon ise rejimin bir

nevi sigortası olan bu kuralları birer birer çiğneyerek felakete doğru giden kapıyı aralar. Onun umursamayarak uygulamadığı her kural çiftlikte hayatı eski haline doğru getirmekte hatta ondan daha zor bir hale getirmektedir.

Domuzlar önce çiftlik evine taşınırlar. Sonra insanların yataklarında yatmaya başlarlar. Oysa insanlar gibi davranmak, onlar gibi yaşamak yasaklanmıştır. Domuzlar yatağın rahatlığını görünce kuralları kendileri lehinde esnetirler. Dördüncü maddede, hiçbir hayvanın yatakta yatmayacağı söylenmiştir. Squealer yataktan ne anlaşıldığını ve asıl çarşafın bu yasak kapsamında olduğunu açıklamaya başlar. Görevlerini yorgun düşmeden yerine getirebilmek için domuzların böyle bir hakka sahip olabileceğini mantığa bürümeye çalışır.

Orwell'in bu gibi sahnelerle anlatmaya çalıştığı husus, aklın bir çeşit güç olduğudur. Eserde yönetici konumunda olan hayvanlar, propaganda ve dezenformasyon yoluyla diğerleri üstünde hakimiyet kurarlar. Bu yolla iktidarlarını pekiştirirler. Aklını kullanmayanların ise başkalarınınca kullanılmaya uygun hâle gelebileceği açıktır (Bak ve Altıntop, 2018: 87).

Romanda dikkati çeken nokta, kuralların hep domuzlar lehinde esnetilmesi, yıpratılması, onların durumlarına elverişli biçimde yorumlanması ve uyarlanmasıdır. Diğer hayvanlara göre domuzlar ilk başta düşünce üretimi ile ön plana çıkartılırlar. Napolyon'un yönetime ağırlığını koyması ile karar alıcı grubun tamamının onlardan teşekkül ettiği görülür. Önceleri bu oranda baskın olmamalarına rağmen zaman ilerledikçe domuzların yönetimi ele geçirdiği ve nihayetinde tüm egemenliğe onların sahip olduğu, diğerlerinin sadece onlara hizmet ettiği müşahede edilir. Böylece bir efendi – köle veya ast – üst ilişkisi, bir çeşit hiyerarşi de kendiliğinden doğar (Bozkurt vd., 2018: 319, 332). Bu tenkit edilen eski düzenden farksız bir yapıyı ortaya koyar. O zaman tek güç insanlarken şimdi de tek güç domuzlar olmuştur. Düzen yozlaşmış, soysuz bir hale gelmiştir. Snowball kovulduktan hemen sonra kapalı oturumlarla karar almaya karar veren Napolyon, halk için çıktığı mücadelede halkı ezen rejimlerin liderlerinin timsalidir. Buna tepki vermeyen hayvanlar da eskisi gibi yaşamayı kanıksamışlardır. Napolyon aslında iyi niyetlerle başlayan bir devrime ihanet eder. Gücün çürüttüğü karakterlerin alegorik temsilidir. (Patai, 2009: 14). Orwell kullandığı alegori yoluyla mesajını örtük ve dolaylı şekilde verir. (Fadaee, 2011: 26)

Romanın sonuna doğru Napolyon'un tahakkümünü iyice arttırdığından dem vurulur. Hayvanlar üzerinde mutlak otoriteyi kurmak adına neredeyse seri halde cinayetler işler. Snowball'la işbirliği yapıldığını ve çiftliğe zarar verildiğini durmadan vurgular. Onun propaganda makinesi olan Squealer bu tezi işlerken, muhaliflerin sesi de koyunların melemeleri ile bastırılır.

Koyunlar daima Napolyon'un yanındadır. Henüz Snowball çiftlikten kovulmadan veya kaçırılmadan evvel koyunların devreye girmiş olduğu gözlerden kaçmaz. Snowball ne zaman topluluğa konuşacak olsa koyunlar yerli yersiz "dört ayak kötü, iki ayak iyi" sloganları ile onun konuşmasını gürültüye boğmaya kalkışırlar. Aykırı fikir öne sürenleri hep sloganlar atarak sustururlar. Düşünceyi engellerler. Köpekler nasıl Napolyon rejiminin kolluk kuvvetini temsil ediyorsa, koyunlar da bu rejimin propaganda görevlilerini simgelemektedir. Stalin rejiminin daha doğrusu komünist rejimin güvenliğini sağlayan polisler, romanda köpeklerle, basın ve propaganda görevini üstlenen yanlı kişiler de koyunlarla resmedilmiştir.

Köpek de koyun da komutla iş gören, yönlendirilen hayvanlardır. Orwell'a göre Stalinist rejimin görevlileri talimatla iş gören köpeklerden ve koyunlardan farksızdır. Kitle bu şekilde yönetilmeye çalışılmaktadır. Elbette bu da özgürlükleri kısıtlayan, düşündürmeyen, sorgulatmayan gayet sorunlu bir devlet yönetimini tasvir eder.

Napolyon'un kuralları durmadan çiğnemesinin bazen çiftliğin akli başında hayvanlarını düşünmeye sevk ettiği de olur. Napolyon'un emriyle gerçekleştirilen idamlar, infazlar Clover ve Muriel'i "animalizm"ın anayasasına tekrar bakmanın yerinde olacağını düşündürür. Altıncı maddede "hiçbir hayvan diğerini öldüremez" denmektedir. Napolyon'un telkini ile yapılan ekleme ile o kural "hiçbir hayvan diğerini sebepsiz öldüremez" şekline dönüştürülür. Kimilerinin ajan ilan edilen Snowball ile ilişkilerini itiraf etmesi böylece geçerli bir sebep teşkil etmiş olur. Bu arada Napolyon'un tüm bu infazlarının Stalin Rusyası'nın kanlı günlerini hatırlattığı da ortadadır. Bir muhbirin sözlerinin birinin ölüm emrinin verilmesi için yeterli olduğu Stalinist rejim hukuk yerine tiranlığın söz konusu olduğu bir devlet yönetimidir. O dönemde de çoğu insana zorbalıkla işlemediği suçların isnad edildiği ve ölümlerle cezalandırıldığı bilinir. Romandaki infaz sahneleri tam da bu kan dökücü, tiranlığı andırır.

Stalin'in yönetimi devrıldıktan sonra kendisini yegâne güç ilan etmesi romanda da Napolyon'un kendisini önder ilan etmesi, çeşitli nişanlar, madalyalarla taltif etmesi şeklinde sembolize edilir. Onu öven şiirler yazılır, sanat Napolyon'u övmekten ibaret hale gelir. İngiltere'nin Hayvanları marşı yerine Napolyon'un istediği şarkılar söylenmeye başlanır. Mutlak otoritenin olduğu tek adam rejimlerinde kültürün ve sanatın da nasıl mecranından çıktığı, işlevini yitirdiği ve yozlaştığı gözler önüne serilir.

Napolyon'un değiştirdiği bir başka kural da beşinci kuraldır. Hayvanların içki içmeyeceğini söyleyen bu kural, "hiçbir hayvan aşırı içki içmeyecek" şekline dönüştürülmüştür. İçkiye düşkünlüğü, önderi sadece kendisi için arpa ekimi yapılması emrini verilmeye kadar götürür. Napolyon kulak ardı ettiği kurallar arttıkça gittikçe eleştirdiği insanlara benzer hale gelir.

Romanda Snowball ve Bokser'in akıbetleri "devrim kendi çocuklarını yer" deyişini hatıra getirir. Çiftlikteki isyanda büyük fayda sağlayan, hayvanları bilinçlendiren, örgütleyen ve çıkarları doğrultusunda düşünmeyi öğreten Snowball, kurulan yeni düzenin istemediği hayvan olur ve çiftlikten zorla uzaklaştırılır. Canını kurtarmak için kaçmak zorunda kalır. Bokser ise durmadan çalışır. Hep daha da fazla çalışacağını, daha az uyuyacağını söyler. Önderin dediklerinin koşulsuz doğru olduğunu savunur. Fedakârdır. Yel değirmeninin inşası ve çiftliğin savunması için kendini, canını ortaya koyar. Herkesten çok hizmet eder. Ne var ki tüm bu çabalarına rağmen o da Napolyon tarafından tehlikeli görülmeğe kurtulamaz. Snowball hakkındaki fikirlerini paylaşınca muhalif olduğu gerekçesiyle Napolyon'un köpekleri ona saldırır. Bokser bu saldırıya rağmen rejime sadakatinde kusur etmez. Yönetimce kendisine zalim bir son hazırlandığını sezemez. Samimi biçimde konuşması aykırı görülmesine yol açmış, temkinsizliği de hayatının sona ermesine neden olmuştur. Bunca fedakârlığına rağmen ölümü o kadar desteklediği Napolyon'un elinden olur. At kasabına teslim edilmekten

kurtulamaz. Devrim en şiddetli destekçilerini bile yeri geldiğinde harcamaktan çekinmez.

Hem Snowball'un hem de Bokser'in ardından Squealer tarafından konuşulanlar ise gerçekleri çarpıtarak, algılarla oynayarak, yalanlarla gerçekleri örterek domuzların nasıl hüküm sürdüğünü anlatır. Bilgi almanın tek kanaldan o da sadece resmi yollardan sağlanabildiği, bireylerin, ülkenin dış dünyaya kapatıldığı rejimlerde gerçeklerin kolayca saklanabileceğini böylece iktidarın yönettiği kitleyi aldatarak hüküm sürebileceğini anlatmaya çalışan yazar, burada sadece Stalinizmi değil dünyaya kapalı olan bütün baskıcı devlet sistemlerini eleştiriye tutmuş gibidir.

Onuncu bölümde Napolyon'un hükümrancılığının iyice yerleştiği çiftliğin son hali sunulur. Başta Napolyon olmak üzere tüm yönetici sınıf aşırı yemekten yağlanmış, çiftliğin idaresini mutlak manada ele almış ve bir zamanlar çokça konuşulan Snowball ve Bokser çoktan unutulmuştur. Rejim istenilen noktaya ulaşmıştır. Çiftlikteki tüm hayvanlar bir zamanlar nasıl insanlara hizmet etmişlerse şimdi de Napolyon ve çevresine hizmet etmektedirler. Açlık, zorluk ve hayal kırıklığı vardır fakat sadece hayvanların yönettiği bir çiftlik olmak onlara yine de gurur ve az da olsa umut vermektedir. Bu da komünist düzenle işlerin düzeleceğine inanan ve belki de yeryüzünde en iyi yönetimin yine de komünist Rus yönetimi olduğunu düşünen Rus toplumunun hicvidir. Ellerinde hiçbir imkân olmamasına veya çok kısıtlı imkân olmasına rağmen rejimin propagandasına kanıp işittikleriyle teselli bulan insanları ima eden bir çiftlik, bir memleket manzarası sunulur. George Orwell'in böyle bir toplumu küçümsediği ve ona acıdığı açıktır.

Ayrıca belli bir süre geçtikten sonra kendini denetleme mekanizması geliştirememiş her sistemde yozlaşmanın kaçınılmaz olduğunu anlatan yazar, hayvanların yıllar sonra rejimin ilk başlardaki asil amaçlarını nasıl unuttuğundan da bahseder. Asıl maksatlar, hedefler unutulmuş, sistem bambaşka bir hale dönüşmüştür. Hiçbir hayvanın diğerinin efendisi olmadığı, hiçbirinin iki ayak üstünde yürümediği bir dünya ideali çoktan geride kalmıştır. Domuzlar diğerlerinin efendileri olmuş ve tıpkı insanlar gibi iki ayak üstünde yürümeye başlamışlardır. Ellerinde kırbaçlar, ağızda pipo, gazete abonelikleri ve radyo ile artık yönetici domuzların insanlardan bir farkı kalmaz. Bu halleri ile ilk kez dışarı çıktıklarında, diğer hayvanların tepkisi, koyunların “dört ayak iyi, iki ayak daha iyi” sloganları ile bastırılır. Hayvanlar bu gürültü arasında ne olduğunu, ne diyeceklerini bile bilemeden domuzlar evlerine girerler. Gürültüyü çıkartması için koyunlar bir hafta boyunca yeni slogana çalıştırılmış ve taze ağaç yaprakları ile beslenmişlerdir. Görülüyor ki sistemin kendisini koruması için köpeklere ve koyunlara diğerlerine tanınmayan imkânlar tanınmıştır. Napolyon rejimini ve dolayısıyla kendisini koruyana ayrıcalık tanıyarak eşitlik ilkesini de ihlal etmiş olur. Nitekim Benjamin duvardaki animalizmin ilkelerini okumaya kalkışınca karşısında yedi emir yerine tek bir emirler karşılaşır. Bu da yaşananların özeti gibidir. Duvarda, “Bütün hayvanlar eşittir ama bazı hayvanlar daha eşittir” yazmaktadır. Hayvanlar artık ne Napolyon'un piposunu ne de iki ayak üstünde yürümelerini umursamaktadır. Rejim dejenerere olmuştur. Bir zamanlar kendisiyle ilişki kurulması yasaklanan insanlar rahatça çiftliğe gelmekte ve hiçbir hayvan oralı bile olmamaktadır. Gelenlerle içki içilir ve poker oynanır. Bay Pilkington'un “her ikimiz de kendi aşağı sınıflarımızla uğraşıyoruz” demesi yaşanan tefessühün göstergesidir. Napolyon ise onun bu

sözlerine karşılık “devrimci olduklarının bir dedikodudan ibaret olduğunu” söyler. Çiftliğin bir kooperatif olup tapu senetlerinin elinde olduğunu belirtmesi ise sömürüye dayalı düzenin aslında hiç değişmediğini anlatmaya yeter. Hayvanlar boş hayallerle aldatılmıştır.

Çiftliğin adının değişmiş olmasına rağmen diğer hayvanların bunu farkında dahi olmamaları ise bu aldatılışa en somut örnektir. Önemli kararları halktan gizleyen kapalı yönetimler yerilir. Çiftliğin ismi Bay Jones’a ait zamanlardaki gibi tekrar “Beylik Çiftlik” olmuştur ve bilen dahi yoktur.

Yeri gelmişken romanda geçen diğer çiftlik sahiplerinin de neyi temsil ettiği belirtilmelidir. “Foxwood adlı çiftliğin sahibi Pilkington, eserde ‘rahatına düşkün, efendi bir adam’ şeklinde tanımlanan bir çiftçidir. Alegorik olarak Napoléon gibi yönetimi altındakileri sömürmeye istekli olan Churchill’in yönetimindeki Britanya’yı temsil etmektedir. Pinchfield adlı çiftliğin sahibi Frederick ise eserde ‘kabadayı, kurnaz bir adamdı; ikide bir mahkemelik olurdu; dini imanı paraydı, elini veren kolunu alamazdı.’ şeklinde tanımlanan bir çiftçidir. Alegorik olarak Almanya’yı özellikle de Hitler’i temsil etmektedir.” (Çoruk, 2014: 127 – 128).

Finalde, çiftliğe gelen insanlarla domuzların kavgası diğer hayvanlar için trajik bir tecrübe olur. İçerdekilerin yüzlerini birbirinden ayırt edemeyen hayvanlar hepsinin domuza benzediğini görürler. Bu da oldukça etkileyici bir alegorik sahnedir.

SONUÇ

“Hayvan Çiftliği” romanı, iyi ve asil niyetlerle başlayan hareketlerin, üzerinde düşünülmeden, sorgulanmadan, denetlenmeden ilerlemesi hâlinde, ne gibi sonuçlara yol açacağını anlatır. Bir sistem, rejim veya yönetim biçimi ne kadar saf ne kadar güzel amaçlarla yola çıkmış olsa da zaman içerisinde kaçınılmaz biçimde yozlaşır. Bu, insanın tabiatı ile alakalıdır. İnsan gücü elde ettikten sonra ondan vazgeçemez. Gücün sadece kendi ellerinde kalmasını ister. Bu kudreti paylaşmaya da taraftar olmaz. Bu durum, insanın yaratılışı ile ilgilidir. İnsanoğlunun zaafı vardır. Onun kurduğu her sistem de bu zaafarla malûldür.

George Orwell, romanının sonunda insanlarla domuzların birbirine benzemesi sahnesini, bu gerçeği vurgulamak için yazmıştır. İnsanoğlu açgözlüdür, bencildir ve hataya düşme ihtimali yüksektir. Güce, dünyevi olana zaafı vardır. Onun inşa ettiği hangi sistem olursa olsun o da neticede, kendisinden öncekilere dönüşecek; ona benzeyecektir. İşte bu noktada, çiftlik evindekilerin hepsinin yüzünün birbirine benzemesi, zaman içerisinde değişen bir gerçeğin olmadığını anlatır. İlk başta tamamen masum olan tüm sistemler, zamanla temizliğini yitirir ve kirlenir. Üstün idealler, ulvi niyetler kaybedilir. Nihayetinde sistem kendisiyle yola çıkan insanlara zarar vermeye başlar. Bu kaçınılmazdır çünkü insan gerçeğinin ta kendisidir. İnsan kendinden kaçamaz. Kendi akıbetini de elleriyle hazırlar. George Orwell bu fikirleri vermekte çok başarılı olmuştur.

Romanda geçen İngiltere’nin hayvanları marşı leitmotivedir. Bu marş, hayvanların bağımsızlığa, özgürlüğe, kendileri tarafından yönetilmeye duydukları aşkı anlatır. Romanda marşın geçtiği yerlerde hep bu tutku vurgulanır. Hayvanlar

marşla kendi ideallerine bağlılıklarını anlatırlar. Umutsuzluğa kapıldıklarında da bu marş söyleyerek eski güzel hatıralarına duydukları özlemi ifade etmiş olurlar.

Kitapta geçen animalizm ifadesi sonu izm ile biten tüm rejimleri veren anahtar alegorik ifadedir. Yazar bu sözle aslında sadece Stalinizm'i değil her türlü ideolojik örgütlenmeyi konu edinmiş olduğunu sezdirir.

Roman tüm hayvanları mümkün merteye zikrederek tam bir çiftlik havası vermeye çalışır. Eserin alegorik bir yapıya sahip olduğu düşünüldüğünde, tüm insanlığın ele alınmaya çalışıldığı dikkatlerden kaçmaz. Tavuklar, inekler, atlar hepsi hasatta çalışır. Teşkilatlanırlar, çiftlikte yavaşça kurallar oluşur, Koca Reis'in kafası topraktan çıkartılır, hayvanlar önünden geçirilir; seremoniler yapılır. Bu da bir düzenin teşekkülünü verir. İnsanlar da örgütlenir, yasalarını oluşturur ve önemli zamanlar için törenler ihdas eder. Romanda geçen toplantılar, alınan kararlar, çeşitli kurullar, marşlar vs. rejimin ritüellerinin ve bürokrasinin nasıl doğup geliştiğini de anlatmak bakımından isabetli olmuştur.

Bu arada "Yedi Emir"'in Yahudilikteki "On Emir"'i ihsas ettiği dile getirilebilir. Kurtuluşu Hz. Musa'nın getirdiği emirlerde arayan Yahudiler de zaman içerisinde bu emirlere bizzat kendileri itaat etmeyerek tefessüh etmişlerdir. Burada da Koca Reis'in emirlerini çiğneyen Napolyon ve avânesinin çiftliği berbat bir hale getirmesi söz konusu edilmektedir.

Romanda, "Hayvan Çiftliği"'nde yaşananların, başka çiftliklerde de duyulmasından bahsedilmesi, boşuna değildir. Stalin, uyguladığı despot polis rejimi ile komşu ülkelerde tedirginlik uyandırmıştır. Bu rejimi ihraç etme çabası içindedir ancak komşuları hep tetikte olmuştur. Diğer çiftliklerin de "Hayvan Çiftliği"'nde olanlardan rahatsız olması o günün siyasi ve sosyal şartlarının romana aktarılmasından başka bir anlam taşımaz. Eserin finalinde Stalin'i temsil eden Napolyon'un endişe etmeye gerek olmadığını çünkü devrimci olmadıklarını söylemesi mühimdir. Bu hem gerçek hem de mecazi manalar taşır. Gerçekte Stalin'in komşuları ile iyi geçinmek için politik konuştuğunu açıklamakla birlikte; aynı sözlerle mecazen zaman içerisinde, bir rejimin aslında, diğer bir rejimden farkının kalmayacağını anlatır.

Eserde Napolyon'un yaptığı kimi işler komik ve anlamsız halleriyle gözler önüne serilir. Ölene ikinci dereceden kahramanlık nişanı verilmesine rağmen savaştan sağ kalana birinci dereceden kahramanlık nişanı verilmesi gariptir. Napolyon bazen hiçbir kahramanlık göstermemesine rağmen kendi kendine nişan verir. Rütbesini yükseltir, ödülleri kendi kendine vererek prestijini yine kendisi tayin etmiş olur. Oysa buna çiftlik hayvanlarının karar vermesi gerekmektedir. Bu da yöneten kesimin halkı umursamadığını ancak halkın nazarında tesirini, gücünü arttırmak için şarlatanlıklar yapıldığını simgeler.

Napolyon'un Snowball ile mücadelesinde polemige girmek yerine şiddete dayalı metotları tercih etmesi ve giderek de terörü andıran politikalar uygulaması Stalin rejiminin tam tasviri olmuştur. Önderin her zaman haklı olduğunu tartışmaya bile açmaması, hareketlerinin sorgulanmasına müsaade etmemesi kapalı tip rejimlerin önde gelen özelliğidir. Yazarın hiçbir detayı atlamadığını müşahede ederiz.

Hayvanlar ne yapıyorlarsa gelecek kuşaklar için yaptıklarını düşündüklerinden, özverili biçimde çalışırlar. Oysa çalışmaları, Napolyon ve yordakçuları tarafından sömürülmektedir. En başta Koca Reis onları insanın sömürdüğünü söylemiş oysa sonunda bizzat kendi içlerindeki domuzlar tarafından emekleri kullanılır, sömürülür olmuştur. Orwell, yönetenler sömürür, tezini de işlemiştir. Böylece insanlık için değişenin olmadığını söyler.

Napolyon yaptıklarının anlaşılmasını için hep taktikler geliştirir. Kitleyi manipüle eder. Bazen bir çiftlik sahibini bazen diğerini hedef gösterir. Snowball'ı kötüler. Olmayan ihanetleri itirafa zorlar. Sebepsiz kan akıtır. Ayakta durmak, kontrolü kaybetmemek ve dikkati kendi üzerinden dağıtmak için sürekli düşman üretir. Başarısızlığını açıklayamadığı anlarda bile tek çıkar yol olarak ortaya bir düşman çıkartıp onu hedef ilan eder. Her kötü işin faturası hayali düşmana kesilir. Zor durumda kaldığını dış dünyadan ve halkından gizleyen sistemler bu şekilde eleştirilmiştir.

Napolyon için Snowball meselesinin özü, kendi menfaatini temindir. Anlaşıyor ki sistem düşman ile ayakta durur, idealler ile değil... İdealler katı gerçeklere nazaran romantik rüyalardan ibarettir. Çiftlikteki hayat realitelerle örülüdür, ideallerle değil...

Çiftlikte yaşananlardan ötürü hiçbir hayvan düşüncesini açıklayamaz. Toplu kıyımlar, aslı astarı tam öğrenilmeyen garip ihbarlarla gelen infazlar hepsini susturmuştur. Gerçekler gizlenmekte, öldürülen tavukların kanlı ishal olduğu söylenmekte, Bokser için kuyruklu bir yalan uydurulmakta, halk propaganda ve karşı propaganda ile arzulandığı biçimde yönlendirilmektedir. Napolyon hürriyet ve eşitlik ilkeleri ile çıkılan bu yolculukta adım adım tiranlığa doğru ilerler. Kendi doğum gününü kutlatır, kendine şiirler yazılır, her iyi olan ondan bilinir. Önderlik adeta fetişleştirilir. Yalan verilerle durumlarının eskisinden iyi olduğuna inandırılan hayvanlar o halde neden karınlarının doğru dürüst doymadığını bile düşünemez hale gelirler. Beyinler, yönetimin propaganda tekniği ile kireçlenmiştir. Uydurma istatistiklerle algılarla oynanır, gerçekler tahrif edilir. Yedi emir, tek cümleye indirgenir; gene de hiçbir hayvan ne olduğunu anlayamaz. Baskının şiddeti ve rejimin halkı yönetmede kullandığı diğer teknikler hayatı, zihinleri dondurmuş gibidir.

Domuzlara tanınan imtiyazlara sürekli türlü izahlar getirilir. Hayvanlar arasında eşitlik kalmaz ancak halen eşitmişler gibi yaşamayı sürdürürler. Domuzlara durmadan ayrıcalık gösterilmesi, diğer hayvanlara çeşitli bahaneler ileri sürülerek sorgulandırmamaya çalışılır. Domuzlara saygı gösterilmesi kuralı, domuzlar hariç hiçbirine içki verilmemesi; her domuza yarım litre, Napolyon'a dört litre bira verilmesi gibi haksızlıklar sistemi içten çökertir. Hayvanlar ise daha az gıda ile ancak daha onurlu yaşadıklarını düşünerek kendilerini avuturlar.

Napolyon'un sistemi sonradan cumhuriyete dönüştürmesi de göstermelik, riyakârca bir tavidir. Tek başkan aday kendisidir. Çiftlikteki tek erkek domuz ve tüm diğer domuzların da babasıdır. Güya hayvanların yönetimi söz konusu edilecektir fakat değişen yoktur. Domuzlar ve onların güvenliğini sağlayan köpekler hiç üretmezler. En çok da onlar tüketirler. Squealer olası tepkileri önlemek için onların yaptıklarını zor işler olduğundan ve dosya tanzim etmenin, rapor, tutanak düzenlemenin ne güç işler olduğundan bahseder. Kendileri haklı

göstermeye çalışır. Düzen için disiplinin şart olduğunu ihtar etmeden de geçmez. Böylece üstü örtülü biçimde tehdit de savurmuş olur.

George Orwell'ın bu eserle harikulade bir alegorik yapı ortaya koyduğu aşikârdır. “Hayvan Çiftliği”, angaje bir taraf taşımakla birlikte, esasen tüm rejimlerin ince bir kritiğini de yapar. Yönetim, idareciler, halk düzleminde yaşananlar ele alındığında; hangi sistem ya da ideoloji söz konusu olursa olsun, aslında genel karakteristiğın pek de değişmediğini anlatır. Tüm sistemler zamanla kirlenir ve insanların içlerindeki asil ideal, zamana ve düzene yenik düşer. En ulvi amaçlarla yönetime gelenler dahi konformizme kapılıp sömürü ve çıkarıcılık çarkına dâhil olur. Güç, kendisine sahip olanın, niteliğini bozma riskini barındırır. Kendisine en çok itimat edilenler bile, bir süre sonra, gücün dejenere eden o kara büyüüne kendisini kaptırır. Bu kaidenin istisnasını bulmak çok zordur. Eserde kaleme alınmış olanlar, bu bağlamda insanlık tarihinin alegorik düzeyde bir özeti gibidir. İnsanoğlunun ve onun kurduğu her türlü yapının zaafı, böylece usta bir yazarın satırlarından aktarılır.

KAYNAKÇA

Bak, Gökhan, Altıntop, Mevlüt (2018). *George Orwell 1984 ve Hayvan Çiftliği Adlı Eserlerinin “Soğuk Savaş” Üzerinden Değerlendirilmesi*, İksad Yayınevi.

Bozkurt, Kerem, Günay, Ahmet, Çelik, Rukiye (2018). “Hayvan Çiftliği Romanındaki Ast Üst İlişkilerinin Efendi Köle Diyalektiği Bağlamında İncelenmesi”, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, S. 17, s. 319 – 332.

Çoruk, Fatma Jale Gül (2014). *Hiciv Üzerine Bir Çalışma (Türk, İngiliz ve Ermeni Edebiyatları Örneğinde)* Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

Fadaee, Elaheh (2011). “Symbols, metaphors and similes in literature: A case study of ‘Animal Farm’ ”, *Journal of English and Literature*, 2 (2) s. 19 – 27.

İnal, Tanju (1981). “Simgecilik”, *Yazın Akımları Özel Sayısı Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, C. XLII, S. 349, s. 167 – 168.

Karataş, Turan (2011). *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Sütun Yayınları.

Moran, Berna (2006). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Orwell, George (2013). *Hayvan Çiftliği*, İstanbul: Can Yayınları.

Patai, Daphne (2009). “Political Fiction and Patriarchal Fantasy”, *Bloom's Modern Critical Interpretations*, Edt. Harold Bloom, New York: Infobase Publishing.

Yılmaz, Recep (2014). *Anlatı Yoluyla Dünyanın Zihinsel Yeniden Kurulumu: “Palto”, “Dönüşüm” ve “Hayvan Çiftliği” Romanlarının Alımlama Pratikleri Üzerine Bir İnceleme*, Basılmamış Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kocaeli.